

LITERATURA

Nr. 76 LITERATŪROS RATELIO SKYRIUS—EINA KASANTRAS ŠESTADIENIS 4 M.

Mykolo Biržiškos Spaudos Darbas

(Spaudai paruošė Kleopas Matusėvičius)

t. Kaip Jūs pats, Pone Profesoriau, regite tą pračintą nusilpusią beveik pusimčio metų perspektyvą Jūsų spaudos darbo?

Man pačiam keista, kad jis taip nusitęsęs nenutrūkęs, nors tiek kartų atrodė, jog pervargęs ilgiau jo nebeįsilaikytų, o ir išorinių kliūčių, net pavojų niekadoms netrūko. Neėjo jis sklandžiai, ramiose gyvenimo ir darbo sąlygose, ilgam laikui išplauotas, bet priešingai—kiekvienas darbo planas tik keleriems metams buvo benustatomas, ne tiek mano, kiek visuomenės reikalo spiriamas, veikiamas ne kartą nutrukdavo, susiveldavo ar bent turėdavo būti perplanuotas, atsizvelgus į naujai išryškėjusius reikalus, net ir pašalinis reikalavimas. Retas darbas galima buvo atlikti tik jam atsidėjus, neatliekant tuo pat metu kitų ir net visai kitokių darbų, bet dažniausiai teko skubėti, labai skubėti ir leisti tuojau viešumon, nors ir jutau jo neišlyginimą, neišbaigimą. Daugelis mano rašinių tai nakties darbo vaisiai, "žvakiniai" ar "lempiniai" darbai, tiesą pasakius—juodraščiai, ne švarraščiai. Bemaž kiekvienas jų man buvo didelis jėgų įtempimas, ne kartą ir didelė dvasinė kanchia, ypač straipsniai (trumpesni ir ilgesni), kurie mano rašomi paprastai skaudžiomis "plunksnos konvulsijomis". Ką parašius man labai palengvėja, bet sieloje kažkaip susyk ištuštėja ir sėsti ką kita rašyti jau labai sunku, nors, pavyzdžiui, dirbant atsakingą redaktorius ar tik reguliaraus straipsnininko darbą, reikėdavo ne tik kita, bet ir tą pačią dieną vėl rašyti ir rašyti. Atsimenu 1920 m. ankstyvą rudensį, kai Raudonajai Armijai užėmus Vilnių ir ilgai jo mums neperleidžiant teko mudviem su broliu Vaclovu Vilniuje redaguoti tris savus dienraščius—lietuvišką, lenkišką ir rusišką. Vieną naktį užsidarė Universiteto bibliotekos bokšte (namie mane buvo mėginata suminti, tai vengėme ten naktį dirbti, kad darbas nebūtų nutrauktas) parašėme kiekvienas po tris straipsnius (vieną lietuvišką, vieną lenkišką, vieną rusišką) nežinodami ar kita dieną ištesės Raudonosios Armijos vadovybė savo pažadą užleisti mums. Vilnių ar ne (tą dieną neištesėjo, bet po dvių dienų Vilnių tikrai mums perleido), tad turėdami parengti išsėmėsiems laikraščiams straipsnių vienam ir kitam atvejui.

Liko malonus atlikto darbo atsiminimas, bet kankinimasis jį atliekant ("gimdant") pasimiršo. Kai šiemet, galima sakyti, vienu plunksnos patraukimu, kažkaip lengvai atsirado mano klausimasis atsakymas Vilniaus universiteto prorektoriumi prof. Stepui Jankauskiui (išspausdintas detmoldiško "Lietuvių Žodžio" 5 nr., kas mane patį nustebino, nes man tatau netai tepasitaiko. Turbūt, ir jis tuo tuo nustebęs, nes ligišioliai dar nesuapirto man atsakyti.

Savo rašinių trūkumus turinio ar formos atžvilgiu žinau ne kartą geriau už jų skaitytojus ar kritikus—nes daugelis šių trūkumų parėjo nuo mano vieno-težinomo darbo atlikimo sąlygų. Rinkėjų padarytieji ir korektoriai (net mano paties) praleidėję ar šiaip neištaisytyjeji spaudos riktai—skaitytojų gal nelabai bepastebimi—kiek čia prierzina rašytoją—ir turbūt aš būsiu vieną nemaloniausiųjų redakcijoms bendradarbių, vis ir vis reikalaujamas iš jų spausdinti mano pastebėtųjų straipsnio klaidų atfaisymus. Atskirą leidinį išspausdins ir jį—šviežintėlį—dar bečiupindamas, jaučiuos nusikratęs sunkia našta, bet ir erzinuos pastebėjus klaidų, kurių jau nebeatitaisyti! Dar pirmą straipsnį apie mūsų raštiją, išspausdintą Varšuvos laikraštyje "Ogniwo" 1903 m. spalio 3 d., gavau skaityti labai jaudindamasis netik kaip pirmą savo "veikalą", bet ir dėl čia pat pastebėtų klaidų (net mano parašas buvo klaidingai išspausdintas), kurių vėliau—geriau mūsų literatūrą pažinęs—dar daugiau jame suradau.

Skaudžiai nemalonus būdavo darbo nutrūkimai, kai, pavyzdžiui, išleidus I dalį ir savyje turint jau labiau ar mažiau išryškėjančią II dalį, tekdavo pereiti prie visai kitokio darbo, II dalies atlikimą atidėjus vėlesniam laikui iki jį, pagaliau, ir iš svajonių pranykdavo. Gaila, kad kai

kurie darbai, rankraštyje spaudai beveik jau parengti, taip ir dingo neišspausdinti. Taip, Povilo Višinskio suragintu 1905-1907 m. mano parašytoji (baigiant "Varpo" gadyne) populiarį Lietuvos literatūros istoriją, Maskvos lietuvių studentų draugijoje jau paskaityta, bet kaip reikiant dar neišlyginta, o taip pat mano jau 1919 m. išspausdintos lietuvių dainų literatūros istorijos (I dalies) II-ji dalis (parėžiai), paskaityta Lietuvos Mokslo Draugijoje, iš tos draugijos 1920-1921 m. žiemą buvo pavogtos drauge su lagaminu, kuriame šie rankraščiai buvo sudėti (su tuo lagaminu prapuolė ir Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto įvairūs raštai). Dar labiau man gaila tų raštų, kurie liko Vilniuje 1944 m. man iš ten pasitraukus, bet apie tai prie ketvirto klausimo.

2. Kurios asmenys, lietuvių ir kitataučių, Jūs sietumėt su savo jubiliejum?

Kam čia taip iškilmingai—jubiliejus? Čia ne Mažvydo ar Duonelaičio, Kudirkos, Maironio ar Vaižganto jubiliejus, tik eilinio visuomenės darbininko plunksnos darbo kalendorinė registracija. Ot—atsirado man formali proga ir į save—į savo išietą kelią žvilgtelti, kai ką viešai prisiminti—nera ko čia nei pačiam jubiliejiskai pūsties nei kitiems perdaug garsiai trimtuoti. Šiaip šis Tamstos antrasis klausimas iš visų man pateiktų—prisipažįsiu—yra pats maloniausias, leisdamas ne tiek apie save kalbėti, kiek atkreipti kitų dėmesį į kai kuriuos man malonius ir brangius žmones, kitus ir plačiau, labiau—mažiau, reikšmingus ar bent žinotinus vyrus ir moteris.

Patį klausimą taip suprasčiau: kurie rašytojai ar šiaip kas buvo man ypatingai reikšmingi idėjiniu arba bendro darbo atžvilgiu?

Tėvas (Vieknis) gydytojas Antanas Biržiška, 1855—1922 m.) man čjo, savo kraštui ir savo žmonėms paskyrusio savo specialybės sąžiningą, rimtą darbą, garbingo vyro pavyzdžiui; o jo nepalstamas, ne tik dieną, bet ir naktį darbas leido mums—jo sūnams—be materialinių sunkumų išieiti aukštesniąją ir aukštąją mokyklą. Motina (muzikė Elzbieta Biržiškienė, 1858-1938 m.) buvo ne tik rūpestingą auklėtoja, bet ir pirmoji mūsų mokytoja, iš kurios, kaip ir iš Tėvo, nemažai dvasinių savybių, palinkimų ir net pomėgių esame paveldėję. Jų dvių gyvenime ir namuose knyga ypatingai buvo mėgiama, gerbiama ir mylima, kas, be abejoj, nemažai svėrė nusistatant jų sūnų literatinei veiklai. Su broliais Vaclovu ir Viktoru ne tik drauge augau Vieknisuiose ir čia gimnazijos mokslo šiauliuose, universitetai kad ir čiau Maskvoje, kai jie aukštuosius mokslus čjo Petrapijje, bet ir visuomeninį darbą ilgai dirbome vienuodą kaip socialdemokratai, vėliau drauge gynėme Lietuvai Vilnių nuo varšuvinių pretenzijų į jį ir puolimą, nuo 1922 m. drauge dirbome Lietuvos (Vytauto Didžiojo) universitete Kaune, nuo 1940 m. Vilniaus universitete, o nuo 1931 m. dirbome kartu "Lietuviškos Enciklopedijos" redakcijoje, 1944 m. atsiderėme tremtyje, kur nuo 1946 m. dirbame Pabaltijo universitete Hamberge ir Pinneberge. Su mūsų šeima nuo 1883 m. neperskiriama gyvenanti visų mylimoji mūsų auklė Ona Butkaitė liko Lietuvoje; atskirti nuo jos auklėtiniai tremtiniai yra bejėgiai nors kiek palengvinti jai žilą ir sunkią senatvę.

Mano žmona Vilniaus mokytoja Bronislava Šėmytė Biržiškienė ne tik padaro galima mano visuomeninį, mokslinį ir literatinį darbą, pasiimdama sau visus kasdieninius rūpesnius ir namų tvarkos našta, bet ir dalyvauja bendrame visuomeniniame ir tautiniame darbe, remia ir palaiko su tuo susijusius viešuosius ir neviešuosius žygius, nenusilenkdama, tik viltiškai drąsiai sutikdama visus kylančius pavojus. Taip nuo 1907 m. dviese, o vėliau ir keturiose (su dukterimis Marija Žakevičiene ir Ona Barauskiene) einame visai banguojančiu mūsų Tautos keliu.

Užaugau bajoriškos Tado Kosciuškos, Adomo Mickėvičiaus ir Liudviko Kondratėvičiaus, 1831 ir 1863 m. žygių tradicijoje, kurias lietuviškai sau išsilyginavę vyrnėse klasėse suėjęs su kilniu idealistu, 1908 m. tik baigus universitetą pasimir-

siu vėlesniojo Lietuvos užsienio reikalų ministerio Juozo Urbšio dėde Povilu Urbšiu, ir ypač universitete dalyvaudamas Maskvos lietuvių studentų Draugystėje su pirmininku Jurgiu Šlapeliu, žinomuoju kalbininku, priekyje, o dar labiau atlikęs ilgametį savarankiško lituanistinio darbo stažą ir dar universitete stojęs į praktinį lietuviškąjį darbą. Socialistinei savo pasaulėžiūrai jaunystėje nusistatytį vadovu turėjau Marksą, kurio "Kapitalą" skaičiau dar 1902 m. Kaune kalinamas, jį moderniau Kaušskio ir Bernsteino veikalų pažinimu, o partiniame darbe ypač priitariu Stepono Kairio nustatomai taktikai; nuo 1917 m. gruodžio mėn. 11 d. nebedirbdamas Lietuvos Socialdemokratų Partijos eilėse, tebesijaučiu jai daug kuo dėkingas, per visus rinkimus balsuoju už jos statuso kandidatus ir jos vadą laikau idealiausiu Lietuvos kovų vyrų.

Tautiniam mano darbu nustatytį reikšmingiausi buvo Simanas Daukantas, Jurgis Bielinis ir Vincas Kudirka—ne tiek jų raštai, kiek jų asmenybės, suprantama, mano iš rašto tepažintos; svarbiausiu mūsų publicistu laikiau betgi Antaną Smetoną (ne Kudirką ir ne Vaižgantą) ir, labai dažnai nesutikdamas su jo straipsnių mintimis, ne kartą jais gėrėdavau, nemažai pasinaudojau. Labai reikšmingas man buvo taip pat bendravimas su Povilu Višinskiu, Jonu Basanavičiumi ir Jonu Jablonskiu lituanistinės saviauklos ir lituanistinio brendimo atžvilgiu. Kiek nevykusį šiaulių gimnazijos kapelionų, ypač Antano Alekso (istoriko) ir Juliusa Rodzevičiaus taktika pagreitino mano tikrybį atsilaimą, tiek vėliau bendravimas su mano jau vedamų Vilniaus ir Kauno gimnazijų kapelionais Mečišlovu Reiniu, Kristupu Čibiru ir Stanislovu Jakubauskiu, o ypačiai su Vilniaus vyskupu Jurgiu Matulevičium-Matulaičiu, kun. Juozu Tumu ir kun. Fabijonu Kemėšiu nemažai svėrė, jog vėliau grįžau katalikų bendruomenėn, nevirsdamas krikščionių demokratu ar šiaip katalikybės partiečiu.

1906 m. lenkiškame dienraštyje "Gazeta Wilenska" bendradarbiau su Mykolu Romeriu, būsimuoju Lietuvos universitetų profesoriumi, lietuviškoje "Naujoje Gadyne" su Steponu Kairiu, Stasiu Matulaičiu ir Vincu Mickėvičium-Kapsuku, o Vilniaus darbininkams leisto lenkiškojo "Echo" pats vienas redaguavau kelis pirmuosius numerius. 1907-08 m. "Zariją" ir 1910-11 m. "Visuomenę" redaguavau drauge su Augustinu Janulaičiu. 1908 m. "Vilniaus žinių" redakcijoje ypačiai su Gabriele Petkevičaitė nesunku man buvo derinti savo darbą.

I-ji Pasaulinio Karo metu lietuvių Draugijos vadovėlių leidimo komisijoje, politiniame darbe ir "Lietuvos Aide" bendradarbiaudamas labiausiai susipratau su Petru Klimu, vėlesniu Lietuvos atstovu Parizyje; 1919-20 m. Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto darbe—be savo žmonos, dar su Igu Jonynu, vėliau pagarsėjusiu mūsų istoriku; 1919-22 m. šio komiteto leidžiamoje spaudoje—su abiem savo broliais, Andriumi Rodomanskiu, kun. Vladu Toločka ir administratorium Bolleslovu Stadzevičium, o vadovėlių leidimą organizuoti padėjo man Stasys Jackus-Jackevičius, be kurio sumanomo nebūtų įvykdytas šis didžiulis darbas, pagrindęs Lietuvos mokyklų aprūpinimą vadovėliais.

Kaip vesdamas Vilniaus lietuvių (Vytauto Didžiojo) gimnaziją ne ką bebūčiau įveikęs be prityrusio pedagogo Marcelino Šikšnio, kuris vėliau perėmė iš manęs vadovavimą, ir kitų mokytojų talkos; taip ir Kauno (Aušros) gimnazijoje visiškai susipratau su savo pavaduotoju Antanu Kaunu, kun. Stanislovu Jakubauskiu ir kitais mokytojais.

Universiteto darbą bedirbdamas, daugiausiai bendravau su savo fakulteto profesūra, ypačiai su prof. Vincu Krėve-Mickėvičium, prof. Balju Sruga, prof. Pranu Augustaičiu, savo mokiniiu-asistentu Juozu Baldužiu-Baldušku. Vilniui Vaduoti Sąjunge daugiausiai bendradarbiau su Vincu Uždaviniiu, dr. Juozu Purickiu ir kun. Fab. Kemėšiu. 1931 m. kelis mėnesius dirbdamas Vilniaus darbą šiaurės Amerikos lietuvių kolonijose, ypačiai susipratau su Brooklyno kun. Norbertu Pakalniu, be kurio pagalbos tuojau būčiau suklupęs.

Štai svarbiausi asmenys, kurių šokios ar tokios įtakos išdava būtų rasti mano visuomeniniame darbe, kitų ir mano rašiniuose. Čia susilaukau nuo tų mokslu ar literatūros vyrų suminėjimo, kurie buvo reikšmingi mano moksliniam pasirėngimui ir darbams mokslo srityje.

3. Kurios savo darbus ir kuriais atžvilgiais Jūs laikote reikšmingiausiais?

Jeį Tamsta "darbą" supranti plačiau, nemokėčiau ir šį klausimą patenkinamai atsakyti, nes—atrodo—kiekvieną savo darbą todėl dirbau, jog jis man atrodė būsiąs visuomenei šiaip ar taip reikalingas, labiau mažiau naudingas. Tiek iš savo draugų gimnazistų ar studentų sudarydamas kokią švietimosi kuopelę, tiek dirbdamas partinį darbą, dalyvaudamas lietuvių Mokslo Draugijos Komiteto posėdžiuose ar tvarkydamas jos lituanistinį skyrių, laikraščius redaguodamas ar šiaip juose bendradarbiaudamas, dalyvaudamas įvairiose mūsų tautos vyrų konferencijose ar tarybose, rašydamas publicistinius straipsnius, vadovėlius ar mokslo veikalus lietuviškai, lenkiškai ar rusiškai atsiliepdamas, eidamas mokytojo ar direktoriaus, profesoriaus ar rektorius pareigas, dirbdamas Vilniui Vaduoti Sąjunge ar kitose kuriose organizacijose, skaitydamas paskaitas ar pralkabas, rašydamas, tą patį Vilniaus darbą dirbdamas Vilniuje, Kaune, Amerikoje ar dabar mūsų tremtyje, rinkdamas medžiagos bibliotekose, archyvuose, protestus okupantams įteikdamas ar enciklopedinius straipsnius prakitauodamas—tikrai nesugebėsiu kurį darbą aukščiau kurį žemiau pastatyti; čia tik kiti galės kaip jiems patiks tuos darbus darbelius surišuoti ir jų reikšmę pasverti.

Jeį "darbą" tesuprasime kaip "rašinį" ir ypačiai išleistą "knygą", ne "straipsnį", bet šiaip svaresnį, turiningesnį, patvaresnį plunksnos dalyką, tai čia jau ir pats mėginčiau kai ką išskirti.

Nuo 1903 m. spalio 3 d. spaudoje pasireikšdamas. (šiaip dar 1892 m. pavasarį lenkiškai rašiau "dramą" iš XIV a. Lietuvos istorijos, kurią pradėjęs nebaigiau, turbūt nežinodamas kas toliau rašyti—dešimtuosius metus teėnas "rašytojas", ypačiai brangiau 1907 m. "Kovoje" išspausdintą savo L. S. D. P. istorinę apžvalgą, bet šiaip pirmuoju savo svaresniu darbeliu palaikiau 1910 m. išspausdintą "Antaną Klementą, 1910-11 m. "Visuomenę" "Lietuvių literatūrą Vilniaus universiteto metu" (skyrium išspausdintą 1921 m.), 1912 m. "Zvilgusnyje" ir 1913 m. "Giedros" kalendoriuje išspausdintą medžiagą 1895-1910 m. lietuvių teatro istorijai, 1914 m. rusiškoje Granato enciklopedijoje išspausdintą Kauno gubernijos kultūrinio gyvenimo statistinę apžvalgą, 1915 m. rusų kalba parengtą Lietuvos ir Gudijos ekonomistų suvažiavimui ir 1918 m. Maskvoje, o 1938 m. Kaune išspausdintą Lietuvos ir Gudijos ekonominės būklės statistinę apžvalgą, 1916 m. išspausdintą (II-ji redakcija išspausdinta 1923 m., o III leidimas 1925 m.) "Dainų istorijos vadovėlį", 1917 m. "Lietuvos geografiją" ir "Lietuvos Mokykloje" išspausdintą "Jezavitų mokyklos tetrą Lietuvoje", 1918 m. "Duonelaičio gyvenimą ir raštus", 1919 m. "Lietuvių dainų literatūros istoriją", 1920 m. "Dainų atsiminimus iš Lietuvos istorijos", 1924 m. "Barono gyvenimą ir raštus", 1925 m. "Mūsų raštų istoriją" (ligi 1864 m.), 1927 m. "Rinktinis mūsų senovės raštus", 1930 m. "Vilniaus Golgota" (1919-1928 m. Vilniaus krašto lietuvių kančių ir kovos kroniką), 1931-32 m. "Mūsų Vilniuje" išspausdintą, "Vilniaus reikalų Amerikos Lietuvoje" (1940 m. skyrium išspausdintą, bet bolševikų valdžios dar spaustuvėje sunaikintą*), 1933 m. "XXVII knygos mėgėjų" metraštyje išspausdintą "Žemaitį Pr. Šemeta—Ad. Mickėvičiaus bičiulį", 1935-37 m. Rėzos dainyno naująją redakciją (2 tomu), 1938 m. "Anuo metu" (atsiminimus iš 1882-1901 m.) ir Vilniaus lietuviškus gatvėvardžius, 1937-38 m. "Trimite" spausdintą "iš 1919-20 m. Vilniaus darbo atsiminimų", 1942 m. "Senąjį Vilniaus universitetą", 1947 m. "Mintyje" ir "Tėviškės Garse" (dar ir 1948 m. "Mūsų Kelyje") išspausdintus (dar 1945 m. Melbeko miške rašytus) atsiminimus apie Vilniaus universiteto darbą 1940-41 bolševikmečiais ir 1941-44 vokitmečiais. Kai kurie tų rašinių ir daugelis kitų, čia nemintėtųjų, yra surinkti Vytauto Didžiojo Universiteto išleistame mano rinkinyje "iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos" 2 t. 1931-38 m., kur yra įdėta ir Iz. Kisino smulki mano rašinių bibliografinė apžvalga.

Iš 5000 ar kiek daugiau mano straipsnių ir straipsnelių 1932-40 m. išspausdintų "Lietuviškoje Enciklopedijoje", ypačiai daug darbo pareikalavo ir suteikta žinių "Amerikos lietuviai", "Anafielias", "Anykščių šilelis", "Arklis ir meška", "Aušros

visuomenė", "Avis kultūros ir literatūros istorijoje", "Bauzas", "Bernotavičius", "Baranauskas Antanas", "Birutos daina", "Bože caria chrani" ir "Bože caria Polškę", "Budriai", "Chlop Polski", "Chodakevičiai", "Chodzokos", "Cackiai", "Cartoris-kiai", "Cečeta", "Dabartis" (I pasaulinio karo metu vokiečių laikraštis, okupuotiems lietuviams leidžiamas), "Dach Simanas", "Dainologija", "Daukantas Simanas", "Didysis Vilniaus Seimas", "Didžiuliai", "Domaševičius", "Duonelaitis", "Dzvon Litwy", "Echo Litwy", "Eidukevičius", "Filomatai", "Filaretai", "Glos Litwy", "Grazina", "Gudų literatūra" ir dar kiti, kurių nebeprisimenu.

Svetimuosius apie lietuviškus dalykus informuoti mėginau ne tik lenkų, rusų ir vokiečių laikraščiuose, bet ir svarbesniuose leidiniuose, kaip štai 1910 m. lenkiškoje "Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana" straipsniu "Literatura litewska", kurį papildęs, dar iš rankraščių, 1919 m. praleidžiau per "Glos Litwy" ir skyrium išspausdinu antrašte "Skrot dziejow pismienictwa litewskiego", o 1920 m. Jonas Jablonskis jį išvertė lietuviškai antrašte "Mūsų raštų istorija". (1547-1904). Panašų, tik kitaip sudarytą ir trumpesnį darbą parengiau 1915 m. rusiškai Granato enciklopedijai, iš kurios 1920 m. pakartojau dienraštyje "Vilenskij Kurjer" ir atmušiau skyrium antrašte "Obraz Litovskoj literatury", o 1919 m. kun. Tumo redaguojamoji "Nepriklausomoji Lietuva" išspausdino jį Prano Jucaičio išvertą ir atmušė skyrium antrašte "Lietuvių literatūros istorijos santrauka".

Iš poros tikstančių mano straipsnių mūsų ir nemūsų laikraščiuose 1919-22 m. lenkiškiesi straipsniai mano yra surinkti, papildyti lenkų cenzūros išbrauktais ir 1920-36 m. išspausdinti 6-juose tomuose rinkiniu "Na posterunku wilenskim" (Vilniaus sargyboje). Savo lietuviškuosius straipsnius ne kuriems būsimiesiems rinkinams, tik mūsų visuomenės ir kultūros istorijos tyrinėtojams išskiriu trimis reikšmingesniems antraštelėmis: 1) 1905-1917 m. mano partiniu laikmečiu, 2) 1917-1922 m. Vilniuje man įsijungusį lietuviškąjį Vilniaus sargybą ir 3) 1925-1935 m. Kaune dirbant Vilniui Vaduoti Sąjunge, rašant "Mūsų Vilniuje" ir panašiai. Prirėkus ras jie taip atrinktuose mano straipsniuose papildomosios medžiagos vienioms ar kitoms savo tyrinėjimų temoms.

4. Kokį sprendimą darote, Pone Profesoriau, dėl Jūsų darbų, baigtų ir nebaigtų, likusių Lietuvoje?

Iš to plataus kelio pasuksiu į ne malonesnį man keliuką (tik nepasakiau—šunkelį): kuriuos nebaigtus darbus (rašinius) būsiu Lietuvoje palikęs? Į tokį klausimą štai ką atsakysiu: a) "Varpo" spaustuvėje Kaune palikau dalinai surinktą jau savo "iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos" rinkinio III tomą, kerio, man nėsant, žinoma, niekas toliau neberinks ir nespausdins; b) Vilniuje palikau gausingą medžiagą Simano Daukanto sodžiaus dainų rinkinio II leidimui, kurios užtektų dviem tomam; c) ten pat palikau medžiagą 1922 m. 20-ties Vilniaus lietuvių ir 13 gudų politinės "33-ju bylos" istorijai; d) ten pat medžiagą 1919-20 (ir 1920-22) m. Vilniaus darbo atsiminimų tęsiniai; e) ten pat medžiagą 1915-22 m. Vilniaus lietuvių (Vytauto Didžiojo) gimnazijos istorijai; f) ten pat medžiagą mūsų darbo dainų rinkinio I leidimui, kurios užtektų Vilniaus universiteto beveik baigtam bene 6000 studentų sąrašui su trumpomis žiniomis apie juos, paimtomis iš to universiteto archyvinio palikimo; h) ten pat medžiaga apie 1919-21 m. lenkų cenzūros žygius prieš lietuvių spaudą; i) ten pat archyvinė medžiaga XIX-jo amžiaus mūsų rašytojų ir veikėjų (Valiūno, Daukanto ir kitų) mokykliniams metams nušvesti, iš kurios jau 1944 m. esu paskelbęs straipsnius—"Ateityje" apie Jurgį Pabrėžą Vilniaus universitete, "Žemaičių Zemėje" apie tą patį Kretingos mokykloje ir "Naujoje Lietuvoje" apie Simaną Daukantą Kretingos mokykloje; j) ten pat medžiaga apie Vilniaus studentų žemaičių lituanistinę ir kitokią lektūrą, apie prof. Lelelevį ir jo klausytojus žemaičius ir panašiai; k) ten pat medžiaga apie XVIII a. žemaičių mokyklų vizitatorių ekskuzitą Velicką ir kitus žemaičių mokyklų vizitatorius XVIII-XIX a.

Tuo nutrauksiu šį toli gražu nebaigtą sąrašą. Tiktai dar pažymėsiu, jog šios mano medžiagos, o taip pat per 40 1901-15 m. išrašų iš literatūrinį šaltinių stūrų sąsiuvinii ir bene 20 sąsiuvinii 1940-44 m. vilnietiški išrašų likimas man nėra žinomas.

(Tęsinys 2-me pusl.)

* Dar 1916 m. vokiečiai konfiskavo mano Dainų istorijos vadovėlį, o 1920 m. lenkai mano parinktą 1919 m. išleistą "iš Adomo Mickėvičiaus raštų", 1922 m. mano drauge su Stefanija Jablonskene parengtus 1919 m. vaikų skaitymėlius "Nowe Szytanki".

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linki Visiems Draugams ir Kostumeriams

VINCINTOS PETRUŠIONIENĖS UŽEIGA

Degtinė, vynas, alus ir malonus patarnavimas visiems.

902 West 38th Place.

Chicago, Ill.

Linksmų Žiemos Švenčių — Kalėdų ir
Laimingų Naujų Metų

Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

Visados didelis
pasirinkimas
degtinės, vyno,
alaus ir
malonus
patarnavimas
dėl visų.

MRS. STELLA PALASKIS TAVERN

4244 So. Ashland Ave. Tel. Yards 7-3647

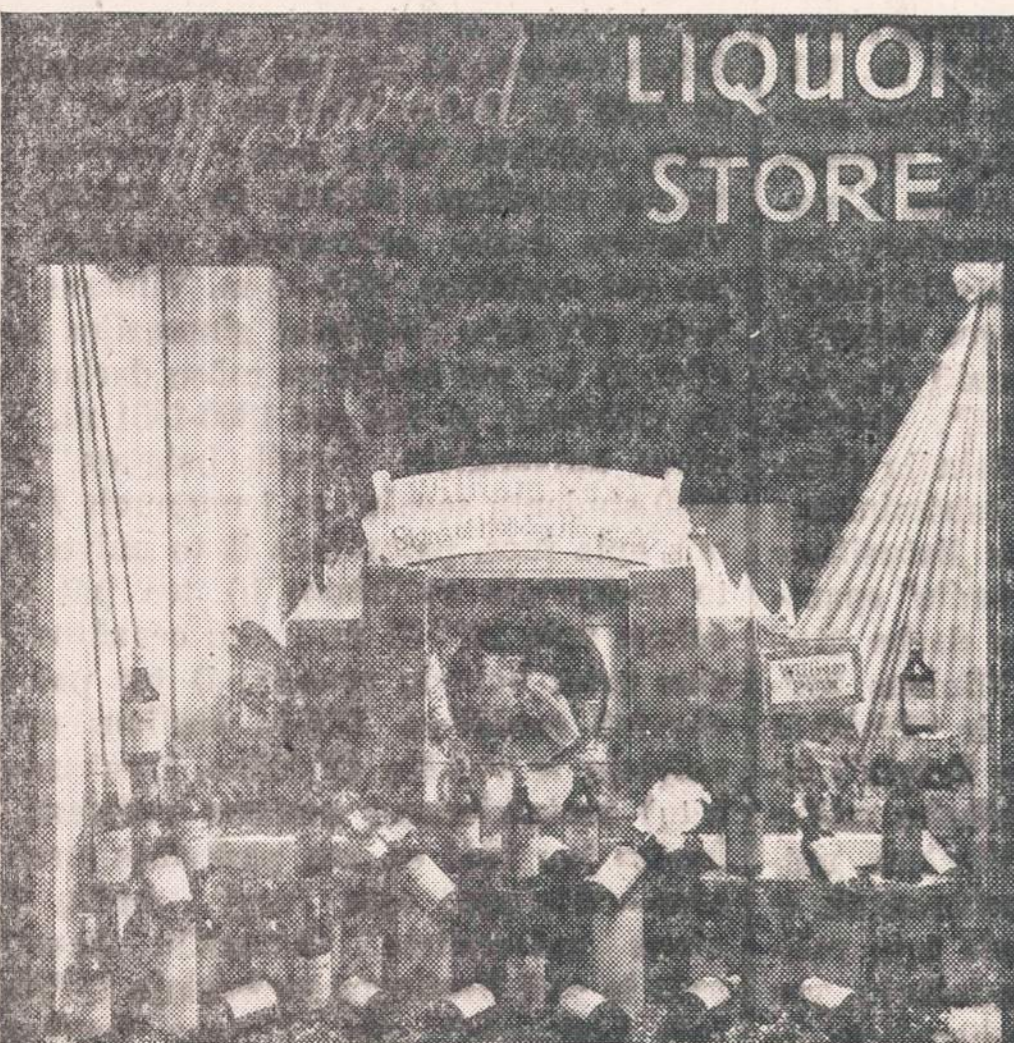
LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Visiems Mūsų Kostumeriams, Draugams
ir Pažįstamiems Linki

BRIDGEPORT TAVERN

ANTON CHURAS, Savininkas.

3253 So. Halsted St. Tel. Victory 7-8684

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linki Visiems Draugams ir Kostumeriams

WESTWOOD LIQUORS STORE

MR. ir MRS. A. ŠIMKUNAI, Sav.

Degtinė, vynas, alus gerti prie baro ir
pristatome į namus.

2441 W. 69th St. Tel. Prospect 6-5951

GARSINKITĖS NAUJIENOSE

2—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.—PENKTAD., GRUODZIO 24, 1946

MYKOLO BIRŽISKOS SPAUDOS DARBAS

(Atkelta iš 1-mo pusl.)

5. Vilnius yra daugelio gal net daugumos Jūsų minčių ir darbų akstinas ir objektas. Ką Gerbiamasis Profesorius šia proga dėl to savo brangiojo idealo paskelbtumėte?

Kaip kiekvienam svetkam, sąmoningam lietuviui, ir man Vilnius yra brangu kaip istorinė Lietuvos sostinė, dėl kurios drauge su visa mūsų tauta ir man teko, tenka ir teks kovoti ir dirbti. Šiuo metu kiek įstengdamas seku, ką svetimi pretendentai dėl jo daro, stengdamiesi užnigdyti mūsų politikus ir pasirengti jam patogiau nuo mūsų atplėšti. Čia visi turime būti budrūs, visur ir visad aiškiai vilnietišškai sakyties, kad ne tik mūsų kaimynams, bet ir platesniam politiniam pasauliui būtų aišku, jog niekam Vilniaus neužleisime. 1930-31 m. Vilniai Vaduotojų Sąjungos išryškintas Vytauto Didžiojo tautų frontas ir dabartinėmis sąlygomis ir ateities perspektyvoms tebeturi čia mums — sakyčiau — lemiamos, istorinės reikšmės, ir jau dabar — prieš nusiban-krutijusių Londono lenkų politikų, ypačiai "Rytų žemių" ("kresų") kulturtregerių Stan. Mackevičiaus, Valerijono Charkevičiaus ir kitų lenkų imperialistų pastaruoju metu vis reksmingiau išsukiamą šūkį "Lwow i Wilno" — savo tautinėje politikoje tvirtai kelkime savąjį Vilnių ir ukrainiškąjį Lvovą. Susiprasdami su ukrainais, susiprasime ir su gudais (baltarusiais). Pribręs tuomet laikas ir su lenkais dėl to pat Vilniaus ir kitais gyvybiniais klausimais susiprasti.

6. Ką Ponas Profesorius dėdumėt pirmojon vieton, kas Jūsų yra padaryta ar daroma Baltų Universitete?

Pabaltijo universitete aš teskaitau paskaitas liuanistams ir kaip moku, stengiuos aptarnauti universitetinę lietuvių bendruomenę. Štai ir viskas.

7. Be mokslininko Jūs esate ir politikas. Ką Jūs nustatote dabar dėl esamos tautinės ir politinės mūsų būklės?

Gal pasitenkinsime čia tuo, kas pasakytą dėl 5-tojo klausimo.

Mūsų išeivijos ir tremties bendruomenė turi savąsias vadybas, kurių sąstata manęs nėra, bet stengiuosi būti drausmingas, atlieku kiekvieną man jų pavestą darbą, kiek jaučiuosi kam tikęs, ir nesijaučiu pajėgus ką reikšmingiau čia bepareikšti. Šiaip gal prisimintinas dar būtų, iš dalies tesusijęs su Tamstos 7-uojų klausimu, mano atsakymas Vilniaus universiteto profesoriui pro. Stepui Jankauskui, kurį drauge su prof. Jankausko laišku š. m. sausio 29 d. išspausdino detmoldiškis "Lietuvių Zodiis" savo nr. 5 ir kuriedu neprošalį būtų ir kuriam mūsų amerikiniam laikraščiui savo skaitytojams pakartoti.

8. Ką Jūs pasakytumėte dėl dabartinės mūsų spaudos?

Stengiuos skaityti visokią mūsų spaudą — tremtinę išeivinę ir Lietuvos viešpačių leidžiamą, kiek, žinoma, kurios gaunu. Su Tamstų amerikine

apsipratęs nuo 1930-31 m. džiaugiuosi, jog ji pergyveno jos darbuotojų tuomet savo laikraščiams liūdnei man prašautą 10-15 metų darbo laiką ir ne tik sveikai dirba savo darbą ligišioli, bet ir kiti laikraščiai net ir tų pat redaktorių yra vadovaujami. Tos spaudos gaunu su malonumu skaityti "Naujienas", "Draugą", "Vienybę", "Dirvą", "Amerikos Lietuvį", retkarčiais ir kito kurio laikraščio vieną kitą numerį. Iš Lietuvos (?) mus nereguliariai pasiekia "Tėvynės Balsas" yra šlykščiai falšyvas, o Zimin'o "Tiesa" — menkas maskvinės "Pravdos" atbalsis, be to seniai jau jos mūsų stovykloje nebema-tau. Į tremties spaudą žiūriu bemaž kaip į savo vaiką: žinant jos darbo aplinkybes, negalima jai statyti griežtų sąlygų ir tenka į šokių ar tokių išsišokimus atsikirsti, bet ir per daug dėl jų nesijau-dinti. Gaila, kad būdinga tremties gyvenimui, nekartą labai įdomi, kuri ateityje ypa-

(Tęsinys 3-me pusl.)

Linksmų Žiemos Švenčių — Kalėdų
ir Laimingų Naujų Metų

Visiems Draugams Amerikos Legionieriams,
Pažįstamiems ir Kostumeriams Linki

ANTHONY KASPER

ANTHONY KASPER TAVERN

Didelis pasirinkimas degtinės, vyno, alaus
ir mandagus patarnavimas visiems

5059 So. Wells St. Tel. Livingstone 8-9431

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Linkime mūsų kostumeriams ir visiems lietuviams

Stanley Litwinas, pres.

Carr-Moody Lumber Co.

STANLEY LITWINAS, PRESIDENT

3039 SO. HALSTED STREET

TEL. Victory 2-1272

LINKSMŲ ŽIEMOS ŠVENČIŲ — KALĖDŲ
IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

P. MARTINKAITIS (SENAS PETRAS)

Naujienų ir Chicagos Lietuvių
Draugijos agentas

Užrašau Naujienas, atnaujinu senas, priimu garsinimus
ir rašau naujus narius į Chicagos Lietuvių Draugiją.

6228 SO. ARTESIAN AVE.

Tel. CANAL 6-8500

Rezid. tel. GROVEHILL 6-1421

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

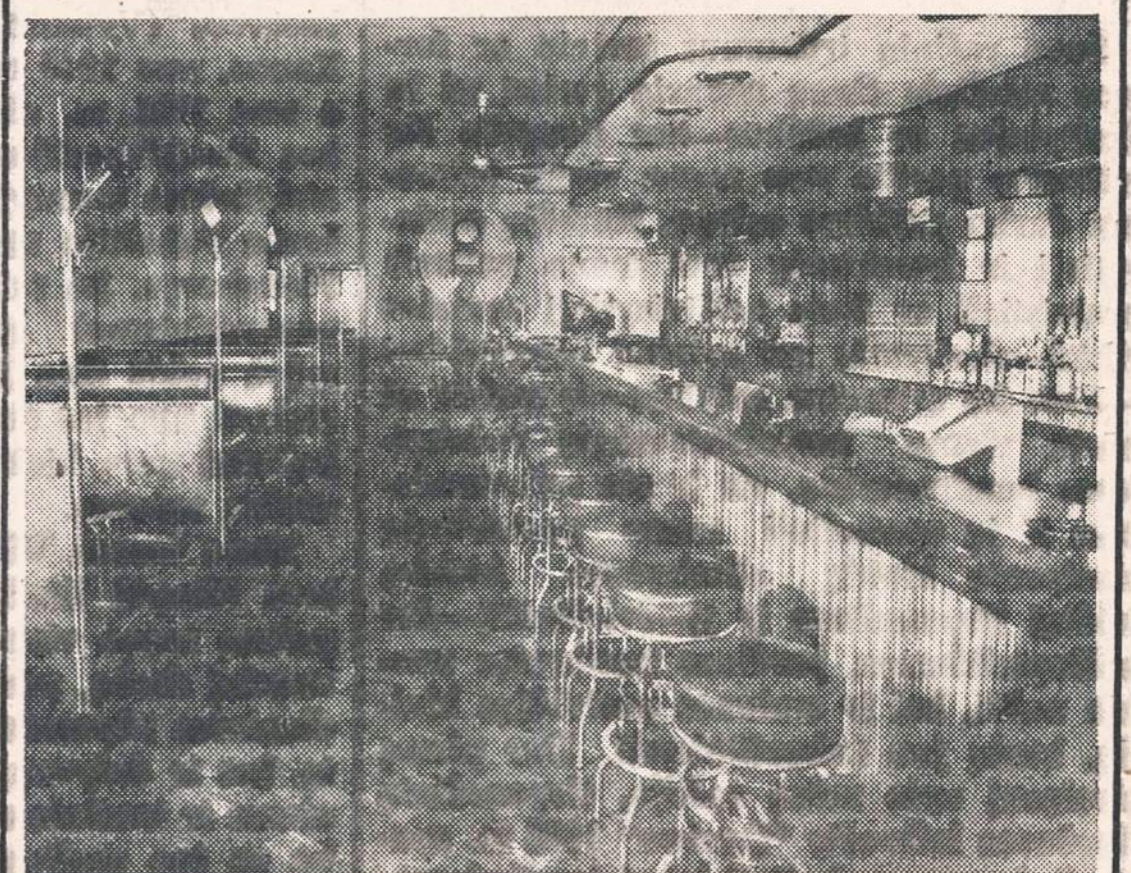
KASPER TAVERN

Visados didelis pasirinkimas degtinės, vyno,
alaus ir malonus patarnavimas
dėl visų

FRANK ir DELA KASPER, Sav.

4107 So. Ashland Avenue
Tel. Yards 7-6359

Sveikinu Visus Lietuvius Draugus ir
Kostumerius su Šventomis Kalėdomis
Linkiu Visiems Savo Draugams Linksmybių
Ateinančiais Metais

MRS. JOSEPHINE PILKIS TAVERN

6601 S. Western Ave. Tel. Grovehill 6-3236

Garsinkitės "NAUJIENOSE"

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Draugams ir Pažįstamiems

A. OLIS
Sanitary District Trustee

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems

F. A. Rakas, R. Ph.
DRUGGIST

3201 So. Halsted St. Chicago, Ill.
TEL. VICTORY 2-8989

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Draugams ir Pacientams

DR. A. YUŠKA

2422 W. Marquette Rt. Grovehill 6-1595

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Pacientams ir Draugams

DR. & MRS. A. J. GUSSEN
DANTISTAS

VALANDOS: 9 ryto iki 9 valandos vakaro.
trečiadieniais ir šventadieniais pagal susitarimą

1410 So. 49th Ct. Tel. Olympic 4854-W
CICERO, ILLINOIS

Sveikinu su Kalėdų šventėmis Visus
Draugus ir Prietelius

KARTANAS PHARMACY
A. KARTANAS, R. Ph.

2458 W. 69th St. Tel. Republic 7-9868

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkime Draugams ir Kostumeriams

Paul Atkočiūnas-Atkinson
LADIES CUSTOM TAILOR

5925 W. Division Street
Tel. Columbus 1-6990

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkime Kostumeriams ir Draugams

B. R. PIETKIEWICZ AND CO.
LOANS and INSURANCE

2555 WEST 47th STREET
Phone Lafayette 3-1083

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

Mykolo Biržiškos Spaudos Darbas

(Tęsinys iš 2-ro pusl.)

tingai bus vertinama retenybų mėgėjų ir tautinio mūsų gyvenimo istorijos tyrinėtojų, stovyklinė, ne dirbtinė, kaip kad 1940-41 m. Lietuvoje, tik natūrali, sveika sieninė spauda, deja, šiomet mūsų globėjų pastangomis beveik visai numarinama.

9. Kokios yra gairės Jūsų atleities darbų ir Jūsų atleities gyvenimo?

Lotyniškai, liuob, pasakydavu: homo proposit, Deus disposit — ypačiai 66-rių metų amžiuje lyg ir nerimta būtų nustatinėti aiškesnes savo gyvenimo ir darbo gaires! Kokios čia jau man be "gairės", "kai kūnas ima stingti?" Nei nesikvietais dar 1945-46 m. kai kurių autoritetinių savo tautiečių iš JAV buvau primintas dėl savo amžiaus, kuris ir iš viso kliudęs ten atvykti, tad ir jokių keliavimo planų "i ten" nesidarau, tebevarydamas tą patį Pabaltijo universiteto darbą. Jei sulaukčiau tos valandos, kad galėčiau grįžti Lietuvon ir ten šiaip taip įmanomomis sąlygomis dar kiek padirbėti, jei ir neberaščiau savo paliktos medžiagos, kurią minėjau atsakydamas į Tamstos 4-tąjį klausimą, norėčiau bent suskubti dar parašyti a) savo studentiškus 1901-7 m. atsiminimus, b) 1905-15 m. LSD ekspartiečio atsiminimus, c) 1915-22 Vilniaus ir 1922-30 m. Kauno mokytojo-direktoriaus atsiminimus, d) 1919-22 ir 1925-35 m. Vilniaus darbo atsiminimus, e) 1922-48 m. universitetinio darbo atsiminimus, o taip pat užbaigti f) Lietuvos istorijos pradžiamokslį, g) Lietuvos geografiją, h) Mūsų

Gorgeous Garson

GREER GARSON, four star M-G-M actress, takes a holiday from a series of serious roles for a part in the studio's riotous comedy, "Julia Misbehaves." In this one, Miss Garson plays the part of an irrepressible showgirl who crashes high society.

rašų istoriją, i) Lietuvių dainų literatūros istoriją, j) Dainos kelias (literatūriniai kūriniai mūsų dainyne), k) Vilniaus Golgotą, parengti mokymai 1) Simaną Daukantą, m) Motiejų Valančių ir n) Vincą Kudirką, ga dar kitus kuriuos mūsų rašytojus, dar

ką nors... ir būtinai dar padirbėti su savo broliais "Lietuviškoje Enciklopedijoje"! Oi kaip dirbtume!! Matai Tamsta, kas iš tu "gairių" bepasiūdo! 1948.8.16 Pinneberge, Pabaltijo Universitete, Vilniaus Rūmų 312 kamb.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Visiems Lietuviams

EDWARD'S JEWELRY

Edward Lapinskas, Sav.
1901 So. Halsted St. Canal 6-2655

ŠIS YRA REIKŠMINGAS KALĖDŲ ŠVENČIŲ LAIKAS. Aš jaučiuos nuoširdžiai dėkingas. 1948 metai atnešė man daug, ir labai daug naujų susidraugavimų. Tai buvo didelių avantiūrų metai. Pradėjau juos su trim kurortais, baigiau su PENKIAIS... prie turimųjų, kovo mėnesio pradžioje pridėjau Norris Park, Tennessee kalnuose, ir gegužės mėnesį perėjau Blaney Park, Michigano viršutiniame pusiasaly.

Keliavau ir buvau kiekviename kurorte... visur susitikau su svečiais, kurie, savo laiku, buvo viešėje ar tai Tabor Farm... ar Prospect Point... ar Hotel Macatawa. Suėjimas su senaisiais draugais... turėjimas jų pasitikėjimo, leidžia man jaustis turgu... ir tuo pačiu kartu būti nuolankiai dėkingu.

Reikšmingų Kalėdų švenčių proga, norėčiau su Jumis pasidalinti džiaugsmu, kurį jaučiu savo širdyje, ir leisti Jums pajusti kaip labai aš įvertinu galimybę palinkėti JUMS "Linksmų Kalėdų."

Aš žinau, kad mano "generolas" (ponia Bachunas)... ir visi mano sandarbininkai kiekviename mano kurortų jungiasi su manim geriausiuose Jums linkėjimuose... tikėdamiesi, kad kada nors 1949 metais galėsime asmeniškai Jums suteikti bent truputį džiaugsmo...

JUOZAS BACHUNAS,
Sodus, Michigan

LINKSMŲ KALĖDŲ

— ir —

LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ
Linkiu Visiems Lietuviams!

JOHN T. ZURIS
TEISEJAS

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Visiems Lietuviams

DR. A. JUOZAITIS
DANTISTAS

3261 So. Halsted St. Tel. Victory 2-5048

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Visiems Lietuviams

DR. J. A. PAUKŠTYS

4204 Archer Ave. Tel. Lafayette 3-4949
Res. Lafayette 3-8297
Chicago, Illinois

Linksmų Žiemos švenčių—Kalėdų ir
Laimingų Naujų Metų
Pacijentams, Draugams ir Visiems Geros
Valios Lietuviams

DR. I. E. MAKAR

GYDYTOJAS ir CHIRURGAS

11750 S. Parnell Ave. Tel. Pullman 5-8277

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkime Draugams ir Kostumeriams

VASALLE'S PHARMACY

S. Vasalle, R. Ph.

2557 W. 71st St. REpublic 7-9507

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Draugams ir Pacientams

DR. JOSEPH KELLA
DANTISTAS

6558 S. Western Ave. Tel. Hemlock 4-2061

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Kostumeriams ir Draugams

43rd ST. DRUG STORE

K. S. JONAITIS, R. Ph.
Prescription Druggists

2735 West 43rd St. Chicago, Ill.
Telefonas Virginia 7-9695

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲ
METŲ**

Linkime Draugams,
Kostumeriams ir Visiems
Lietuviams

B. SHUKIS
NAMŲ BUDAVOTOJAS

7123 S. Maplewood Ave. Lafayette 3-5824

Linksmų Žiemos Švenčių Kalėdų ir Laimingų
Naujų Metų Linkių Draugams ir
Kostumeriams

ECONOMY MEAT MARKET

MR. NORKUS, Sav.

2033 So. Halsted St. Canal 6-4621

LINKSMŲ KALĖDŲ
Draugams, Kostumeriams ir
Visiems Lietuviams Linki

ARCHER AVENUE FURNITURE CO.

JOE KAZIK—KAZIKAITIS, Sav.

4140 Archer Ave. Tel. Lafayette 3-3516

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Draugams ir Visiems Lietuviams

MID-WEST JEWELRY AND MUSIC
ANTANAS LIAKAS, Sav.

2014-2016 West 35th St. Tel. Lafayette 3-0332
CHICAGO, ILL.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkime Draugams ir Kostumeriams

WALLY'S AUTO SERVICE

W. Kiuberis ir J. Kiuberis, veteranai, sav.

947 W. 32nd Street Tel. Yards 7-2208

**Lietuvių Amerikos Biznierių
Organizacija of Cook County**

Sveikina Visus Savo Draugus ir Kostumerius
su Linksmiausiom

KALEDOM IR NAUJAIS METAIS
ir Linki Daug Laimių

VALDYBA

A. B. PETRONIS, President P. BARSCHECK, Rec. Sec'y
N. RADIS, Vice-pres. T. A. BINKIS, Fin. Sec'y
A. ZALAGENAS, Treasurer

Gerbiamieji Chicagos biznierių, kurie dar nepriklausote,
ateikite į susirinkimą ir įstokite į mūsų organizaciją.

Susirinkimai laikomi kožno mėnesio antrą trečiadienį,
Lietuvių Auditorijoje, 3133 So. Halsted St.

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

4—NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.—PENKTAD. GRUODŽIO 24, 1948

ŽIEMAI UŽĖJUS

Atgūmavo viešniutė, baltais
pūkų kailinėliais pasidabinusi
graži viešnia žiemutė.

Iš pietų, nuo kalnų aukštų
jų pūstelėjo vėjas šiurpus. Cy-
pavo, kaukė, visą naktuzėlę
darbavosi. Suputė, suvertė
sniego galybes, griovius išly-
gino, baltų snaigių klonius
pripylė. Dingo kalnai, tik ly-
guma paliko.

Pušių, eglių medžių gojaliai
seniau kalnuose palypėję, da-
bar lyg pakylėti tamsiai ža-
liuoju padangėje pakabinti.

Didžiulė, saulė raudona ank-
sti rytą pakilo baltas snaiges
atgaivino. Jos gyvomis ašarė-
lėmis blizga, akims vaizdą
dabina.

Stirna su gausia savo šeimy-
nėle aukštumoje pamiškėn iš-
nėrė, dairo gamtos stebūklų
masinas.

Toje lygumoje vienišas, sta-
garotas, plikas medis stūkso, o
jo pačioje viršūnėje dvi var-
nos tupi. Tupi tyliai, šiaurėn
dairos.

Tylu, po sunkių nakties dar-
bų vėjas užmigo.

Iš vienaaukščio, medinio,
lentų kalto namelio skarota
moteriškė išsalino. Į sniegą iki
kelių įbridusi sužiūro, lyg to
žiemos reginio nustepta pilnu
džiaugsmo balsu prabilo:

—Danguole, Danguole, vei-
zdėk, skaisutė žiemuzėlė mus
aplankė, tikrą Lietuvos vaizdą
atkėlė.

To sniege paskendusio pilko
namelio mažukas lengas pra-
viro. Jame pasirodė gelton-
plaukė galvutė.

—Koks gražumėlis, lyg pa-
šėsupės regimėlis, — dviejų
mėlynų akių galvutė, prašne-
ko Lietuvos sesutė.

—Abidvi lengva krūtine at-
siduso.

—Ar regi, ar matai, tenais,
kur girios medžiai stūkso, stir-
nos sniegą braido, lyg tai bū-
tų sakuotnugarių krašte,—sa-
ko toji moteriškė įklimpusi.

—Mama, semk riešutėmis

lą žiemos reginėlį, — ragina
geltonplaukė, tą moterišką
mama pavadinusi,—žinai, ne-
užilgo išplauksime į Australi-
ją šito viso neteks jau ma-
tyti...

Nejaugi? — nustebusi ma-
ma atsako ir dar pridūria,—
ar tai jau Australijoje žiemos
neturėsime?

—Taip mama, baigiu visas
knygas apie Australiją išgrau-
žti, tenais tik vasara, ruduo
ir pavasaris, o mūsų Lietuvos
žemuzėlės mes tenais neregė-
sime...

—Daug ko mes tenais netek-
sime, tik Lietuvos ilgesį su sa-
vim nusivešime,—lyg nusimi-
nusi mama šnabzdėte sušnab-
žda.

—Užtai gyvačių aptiksime,
šunį dingo regėsime ir daug
visokių kitokių gyvulių pama-
tysime,—kalba dukrelė, toji
geltonplaukė mergelė.

—Ar tą patį, kur Kaune zo-
ologijos sode buvo?,—klausia
savo dukros mama.

—Taigi, kad tą patį ir daug
laukinių, tenais visų neken-
čiamų kralikų sutiksime,—pa-
sakoja savo mamai dukrelė.

—Tai štai kur mus likimas
nublaškę už tų jūrų marelių
į tą svetimą mums žemėlį,—
jau nusiminusi, tarytum sau
skundžiasi motina.

—Nedejuok mamyte, kas
bus-nebus, o lietuvius nepražus.
—tais žodžiais dukra savo mo-
tiną ramina.

—Kur čia dejuosi, kad tik
greičiau iš tų namų nevalios
pasprūkti, tik taip sau, širdis
nerimsta,—atsako jai motina.

O toji dukrytė ant palan-
gės rymoja, tokią dainelę niu-
niuoja:

Oi tu ieva, ievuže,
Ko nežydi žiemuzė?
Ko nekrauni žiedelių?
Šalna žiedą užkando,
Vėjas lapus nukrėtė,
Liemenėlį ugdino.
(Tesinys 5-me pusl.)

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Kostumeriams, Draugams ir Visiems Geros
Valios Lietuviams

Tom's Baltic Inn

Cocktails - Liquors

Pabst Blue Ribbon and Prior on Tap

THOMAS ALEKSYNAS
President, Tavern Owners Alliance
of Illinois

3129 So. Halsted St. Victory 2-9682

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Draugams ir Visiems Lietuviams

JUSTIN MACKIEWICH, ŽMONA IR SŪNŪS

Linksmų Kalėdų
ir Laimingų
Naujų Metų

Visiems Draugams
ir Kostumeriams
Linki

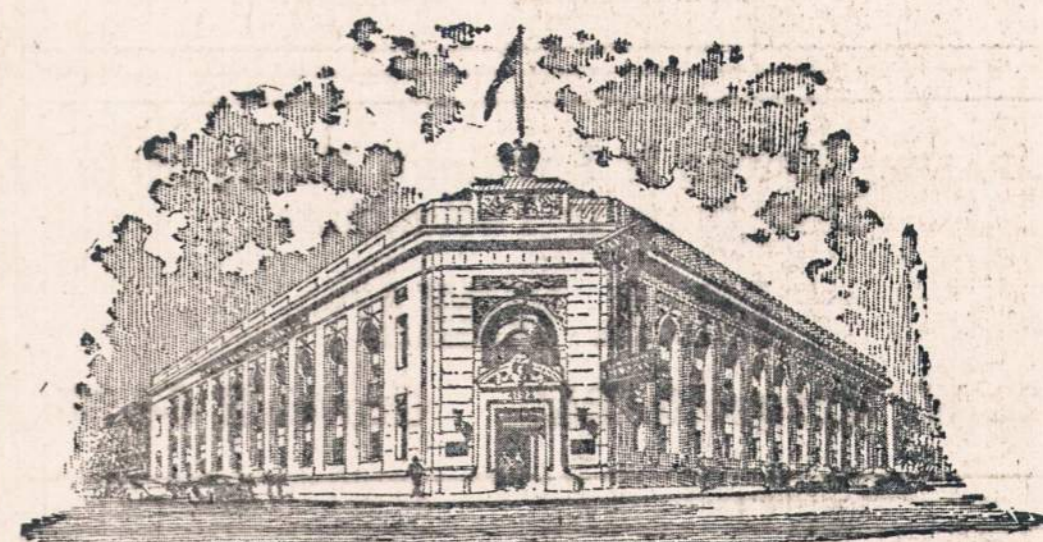
W. J. Stankūnas
FOTOGRAFAS

3315 S. Halsted St.
Tel. Yards 7-1546

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ**

Linkime Visiems Taupytojams

**STANDARD FEDERAL SAVINGS
AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO**

UNDER U. S. GOVERNMENT SUPERVISION

4192 ARCHER AVE. Tel. VIrginia 7-1141

JUSTIN MACKIEWICH, Pres. and Mgr.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Visiems Draugams ir Kostumeriams

JOHN G. MEŽLAISKIS

Generalis Kontraktorius ir
Namų Budavotojas

6649 So. Mozart Street
Tel. G.Rovehill 6-6588

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ**

Visiems Kostumeriams ir Draugams

ROOSEVELT FURNITURE CO.

Javarauskas ir Bertulis, Sav.

2310 W. ROOSEVELT ROAD
Seeley 3-8760

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ linkiu visiems savo draugams ir rėmėjams

JOSEPH ASCILLA

1833 W. Evergreen Ave.

Tel. EVerglade 4-1163 Chicago 22, Ill.

Užrašau ir anaujinu Naujienas, priimu pasigarsinimus, įrašau narius į Chicago's Lietuvių Draugiją. Kam laikas brangus, pasinaudokite mano patarimu. Ligi pasimatymo.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Draugams ir Kostumeriams

GENT'S FURNISHINGS

Hats, Shoes and All Men's Wear

1818 So. Halsted St. Tel. Canal 6-4763

Z. Lakes Sav. Chicago 8, Ill.

Linksmų Žiemos Švenčių—Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

JOHN GUMAUSKAS TAVERN

Degtinė, vynas, alus ir malonus patarnavimas visiems

1137 W. Madison St. Tel. Haymarket 1-5235

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ Visiems Lietuviams

UNIVERSAL GROCERY COMPANY
FRANK BRAGIEL, Pres.

3334 West 47th Place Yards 7-3773

LINKSMŲ KALĖDŲ Mūsų Draugams ir Dalininkams VALDYBA IR DIREKTORIAI

DISTRICT SAVINGS & LOAN ASS'N.

JOS. M. MOZERIS, Sec.

3236 So. Halsted St. Calumet 5-4118

ZIEMAI UŽEJUS

(Tėsinys iš 4-to pusl.)

Oi tu sese, sesužė,
Ko nekeli broliuko?
Atsikėlė sesužė
Ir broliuką budino.
Ko nekeli broliukai?
Ko neprausi burnelės,
Ko nešveiti šoblelės?
Reiks joti vainelėn.
Garsus miestas Ryguzė,
Dar garsesnė Lietuva,
Stovi vaiskas, kaip miškas,
Skrenda kulkos, kaip bitės.
Krinta galvos, kaip rūtos,
Grūta kūnai, kaip šiekšnos.
Tekta kraujo Dauguva,
O maskolių Lietuva.

—Dukrele mano, tu vis dainuoji, bepigu čia yra dar kas klauso, o tenais jau tik tarp svetimų būšime ir tavo daina niekam nebus įdomi, svetima.

—Mama, ne todėl aš dainuoju, kad manęs kas klauso, o tik todėl, kad širdis vaitojant verčia. Žinai mūsųosius, daina visur mus lydi: ar darbą darbelį dirbdami, ar vargą vargelį vargdami, ar nelaimės ištikti, ar džiaugsmo kupini daina mus neapleidžia. Smagu ir gera daina viską išvaikyti, širdelei daug ką pasakyti ir ramesne palikti. O tu ar nedainavai, ar nedainuoji? — klausia ji savo motinos.

—Nedainuoji!... O iš kur tu tas dainas išmokai?

Dukrytė uždaro langelį ir kviečia motiną į vidų, kad nesušaltų. Motina dar apsidairo, dar pasižvalgo ir pamažu nukviutina į tą pilką sniege paskendusį iš lentų sukaltą namelį. Dvi varnos medyje tupėjusios, staiga pakilo ir miško link nuskrido. Baltame sniege jų šešėlis slinko. Stirnos susimetė ir nustraksėjo į tą žaliuojančių medžių gojalį. Aukštai padangėje pasirodė didžiulis paukštis, gal vanagas, o gal kitas? Jis skrido lė-

tai, vietoje stovinėdamas, ratas darydamas ir baltą žemę stebėdamas. Sparnais sunkiai, sunkiai plasnajo, gal sau auką badojo. Nuo tų medžių gojaliu plonute srovele pakilo sniegas. Sušlamėjo žaliuojantieji medžiai, vėjas pakilo. O saulė iš aukštumos švietė, jau nešildė ir šaltis stiprėjo. Tasai didžiulis paukštis padangėje sparnais plasnajo, staiga žemėn griuvo ir vėl sunkiai vos pakilo kiškelį nabagėlį nešinas. Lyg pravirko, lyg sucypė, šėlsta vėjas sudejavo ir sniegas didžiule banga aukštyn pakilo. Dangaus melsvoje aukštybėje pasirodė rūstūs debesėliai saulę dengdami. Artėjo žiemos prajovė audra.

O iš to sniege įklimpusio pilko namelio skambėjo daina:

Ei eisim, eisim, mes čia nebūsime.

Čia ne mūsų šalelė,
Ne mūsų tėviškėlė.
Čia juoda duona
Ir tos pačios neduoda,
Sudžiūsim, kaip nendrelės.
Ilgiau pabūsime,
Labiau sudžiūsim
Kaip nendrelės siūbuosim
Ei kur mes kreipsim,
Ei kur mes trauksim,
Į katrają šalelę?
Ar karštuos pietuos,
Ar šaltoj šiaurėj,
Ar toli vakarėliuos?
Nei karštuos pietuos
Nei šaltoj šiaurėj,
Nei tamsios vakarėliuos.
Į rytus trauksim,
Į rytų šalį—
Ten užtekės palaima.

Vistaspats.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Draugams ir Kostumeriams

MALELO ELECTRIC COMPANY

ELECTRICAL CONTRACTORS

P. K. MALELO, Prezidentas

New and old house wiring, motor installing. Fixtures and supplies.

3336 So. Halsted St. YArds 7-6067

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Draugams ir Kostumeriams

Linkime Draugams ir Kostumeriams

BARSKIS FURNITURE HOUSE

1748 West 47th St.

Tel. Virginia 7-2433

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų

Linkime Draugams ir Visiems Lietuviams

VALDYBA:

JOHN J. KAZANAUSKAS, President

JOHN ZELIS, Vice-President

STEPHANIE KAZANAUSKAS, Sec'y-Treas.

JOSEPH MISEVICH, Asst.-Sec'y-Treas.

ANTHONY L. LAPINSKAS, Attorney

DIREKTORIAI:

WILLIAM DUOBA

JOHN J. KAZANAUSKAS

PETER KAZANAUSKAS

JOSEPH W. KILKEVICH

PETER KRAUJALIS

ANTHONY L. LAPINSKAS

JOSEPH MISEVICH

ANTHONY VILKAS

JOHN ZELIS

MUTUAL FEDERAL SAVINGS and LOAN

ASSOCIATION of CHICAGO

UNDER U. S. GOVERNMENT SUPERVISION

2202 W. CERMAK ROAD Telefonas VIRGINIA 7-7747

TAUPYMAS VISADA MOKA GERUS DIVIDENDUS

Linksmų Kalėdų ir Laimingų

NAUJŲ METŲ

Linkime Visiems Lietuviams

CHICAGO CITY BANK & TRUST CO.

HALSTED AT SIXTY-THIRD

MEMBER FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Visiems Mūsų Kostumeriams ir Draugams

SUKYS-DOODY-ANTONISEN, Inc.

3252 So. Halsted St. Tel. Calumet 5-2520

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Kostumeriams, Draugams ir Pažįstamiems

C. & J. AUTO PARTS CO.

Perkam ir Parduodam Vartotus Karus
DRUMS REFACED, CLUTCH PLATES AND
BRAKE SHOES RELINED

3220-40 Archer Ave. Tel. LAfayette 3-1090
CHICAGO, ILLINOIS

Linksmų

KALĖDŲ

ir Laimingų

NAUJŲ METŲ

Linkime Visiems

Lietuviams

ANTON ŠTUKAS

planuotojas
(dizaineris)

Moterų Kautų,

Siutų ir Kailinių

CARL WISHNACK

312 W. JACKSON BOULEVARD

Įsteigta 1911 metais.

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ**

Linkiu Draugams ir Visiems Lietuviams

ANTHONY PETKUS

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 S. Western Ave. 1410 So. 50th Ave.
Tel. GROvehill 6-0142 Tel. Townhall 2109
CHICAGO, ILL. CICERO, ILL.

KOPLYCIOS VISOSE MIESTO DALYSE

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkime Visiems Lietuviams

PAULINA RUSSIAN-TURKISH BATHS

Chas. Laurinavičius ir Sūnus, Sav.
1657 West 45th St. Tel. Virginia 7-9493

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR
LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ**
Linkime draugams ir visiems lietuviams

KLEMENT AND KLEMENT
Vyrų Būbų Krautuvė

1213 SOUTH HALSTED STREET
Tel. Canal 6-1264

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ**
Draugams ir Visiems Lietuviams

MERRY CHRISTMAS

KOSTLEVY & CO., INC.
PLUMBING, SEWER CONTRACTOR

814 WEST 18th STREET
Tel. Canal 6-1044 Chicago, Ill.

LIETUVIŠKOS KNYGOS KRYŽIAUS KELIAI

Rašo VYT. KASTYTIS

**Geležinė uždanga
ir knygnešiai**

Kai šiandien, būdami toli nuo tėvynės — skaudžiam ištrėmimo, pasižiūrime į savo kultūrinės gyvybės rodyklę — lietuvišką knygą, prisimena anie tolimi laikai, kada mūsų literatūra radosi nemažiau sunkioje ir beteisėj būklėj — carinės rusų priešpaudos metu.

Panašumas, iš tiesų, didelis. Juk ir dabar lietuviškoji knyga yra išvyta iš gimtųjų namų: kuriama ir spaudžiama Lietuvai už Lietuvos ribų. Skirtumas tik tas, kad kapitalistinės Rusijos carai nesugebėjo pastatyti geležinės uždangos, ir todėl lietuviškas spausdintas žodis knygnešiu dėka pasiekdavo tolimiausius mūsų tėviškės užkampius. Tuo tarpu nūdienis sovietų raudonasis caras pavergtas tautas atitvėrė paskutiniu savo sadistinės technikos šedevru — geležine uždanga. Mūsų tauta tapo visiškai atskirta nuo likusio pasaulio ir nuo lietuviškos knygos, kuri dienos šviesą išvyta ištrėmimo, Naujųjų knygnešių pastangos sudūžta į geležinę uždangą...

**Ne raidės svarbu, bet
žodžiai ir mintys...**

Anos gdynės rusų carai Lietuvoje draudė spaudą lotyniškais raidėmis. Naujasis sovietinis caras pasižymi didesne išmintimi už savo pirmtakūnus: ne raidės sudaro literatūrą, bet žodžiai ir mintys. Ne taip tautai bausis spaudos uždraudimas, kaip jos literatūros sufalsifikavimas. Kurybinis tautos genijus ir sunkiausių okupacinių suvaržymų metu nesiduoda nuslopintamas. Jam sulikviduoti reikia daug pastangų, daug laiko. Raudonasis caras ir čia sugebėjo įkinkyti sovietines sadizmo priemones: jis yra pasiryžęs sukurti naują literatūrą mūsų tautai — literatūrą, kuri savo mintimis ir dvasia būtų sovietinių komunizmo idėjų ir jų tėvynės Sovietų Sąjungos beatodairinis garbinimas. Raidės paliekamos tos pačios... Sistematingai veikdamas, jis tikisi paralyžuoti mūsų tautos budrumą ir, laikui bėgant, tikrąją mūsų tautos kūrybą pakeisti sovietine, kuri, tiesa, rašoma lietuvių kalba ir moderniam sovietinio imperializ-

mo žodyne vadinama — "literatūra tautinė forma ir socialistinė turiniu..."

Šiapus ir anapus

Tremtyje išugdę savo tremties meto literatūrą, mes mielai norėtumėme palyginti tremtinių rašytojų kūrybą, jų pasiekimus laimėjimus su tėvynėje pasilikusiųjų darbais. Tačiau geležinė uždanga slepia nuo mūsų akių viską, kas liko anapus jos. Vienintelis šaltinis — okupantų iniciatyva leidžiama tarybinė spauda: "Tiesa," "Tėvynės balsas" ir vienas kitas mus rečiau pasiekiantis "Literatūros ir meno" numeris. Jų puslapiuose dažniausiai figuruoja sovietinio komunizmo imperialistinės politikos autorių verstiniai raštai, dažniau, negu tikroji lietuviška knyga.

Tenka ieškotis kitų šaltinių — raustis vietinių lietuvių komunistų popierių krūvoje. Savo nedovanotino neapdairumo ir

žurnalistinio neišprusinimo dėka jie kartais atskleidžia daugiau, negu Maskva norėtų... Štai — komunistinė drg. Rojaus Mizaros "Laisvė" savo 201 nr. prieš trejetą mėnesių įsidėjo drg. Jono Kaštaičio reportažą, kuriame jis aprašo šią vasarą New Yorko miesto didžiajame knygyne įvykusią tarybų Lietuvos knygų parodėlę. Suprantamu dėmesiu mes pasekime jo eilutes, nes į šią parodėlę, be abejo, buvo atsiųsti didžiausi sovietų kontroliuojamos "literatūros" raštai. Ji apėmė leidinius, išvydusius knygų rinką 1945-48 metais.

Senas kapitalas

Visa parodėlė sukoncentruota slavų skyriuje ir telpa ant penkių stalų. Savo įspūdžius reportažo autorius pradeda nuo dailiosios literatūros stalo — taigi, jautis iš karto čumpamas už ragų. Prisiminę sovietinės propagandos pompą, mes lauktu-mėme šimtų naujų veikalų. Tačiau drg. Jonas Kaškaitis, baksnodamas pirštu, suskaito ant stalo gulincias knygas ir iškilmingai užfiksuoja jų skaičių: "...iš viso čia yra 13 knygų. Visos nemažos, stambios kny-nedovanotino neapdairumo ir (Tęsinys 7-ame pusl.)

**LINKSMŲ KALĖDŲ
Draugams ir Visiems Lietuviams!**

PEOPLES HARDWARE & PAINT CO.

GREGORAVIČIAI, Savininkai
1901 W. 47th Street Lafayette 3-4139

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

Gust Stasaitis Royal Blue Store

GROSERNĖS, BUCERNĖS KRAUTUVĖ

3953 S. Rockwell St. Tel. Yards 7-3363

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Draugams ir Radio Klausytojams

SOPHIE BARCUS
RADIO PROGRAMŲ VEDĖJA

**Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linki Visiems Chicagos Lietuviams**

NARIAI CHICAGOS LIETUVIŲ LAIDOTUVIŲ
DIREKTORIŲ ASSOCIACIJOS

J. LIULEVIČIUS

4348 SO. CALIFORNIA AVENUE Phone LAFAYETTE 3-3572

P. J. RIDIKAS

3354 SO. HALSTED STREET 710 WEST 18th STREET
Telephone YARDS 7-1419

I. J. ZOLP

1646 WEST 46th STREET Phone YARDS 7-0781

LACHAWICZ IR SUNUS

TEL.: VIRGINIA 7-6672 and 6673
2314 WEST 23rd PLACE 10756 SO. MICHIGAN AVE.

L. BUKAUSKAS

10821 SO. MICHIGAN AVENUE Phone PULLMAN 5-9661

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 LITUANICA AVENUE Phone YARDS 7-4908

PETRAS P. GURSKIS

659 WEST 18th STREET TEL.: SEELEY 3-5711

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Visiems Lietuviams

**URBA
GELININKAS**

4180 Archer Ave. Phone LAFayette 3-5800

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Visiems Draugams ir Pažįstamiems

S. M. SKUDAS

GRABORIUS ir DIREKTORIUS

718 W. 18th Street Tel. Monroe 6-3377

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų
Linkiu Draugams ir Visiems Lietuviams

S. J. SACHARSKI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

1735 So. Wabansia Ave.
Tel. Brunswick 8-2535

Linksmų Žiemos Švenčių—Kalėdų ir
Laimingų Naujų Metų
Linkime Draugams ir Visiems Lietuviams

MAŽEIKA & EVANS
LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

6845 So. Western Ave.
Tel. PROspect 7-0099

3319 So. Litaunica Avenue
Tel. YARDS 7-1138-1139

**LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ
NAUJŲ METŲ**

Linkiu Visiems Lietuviams

John F. Eudeikis

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

Seniausia ir Didžiausia Laidotuvių Įstaiga

A M B U L A N C E
Dieną ir Naktį

Visi Tel. YARDS 7-1741—1742
4605-07 So. Hermitage Ave.

4330-34 So. California Ave.
Telefonas LAFayette 3-0727

GARSINKITĖS "NAUJIENOSE"

Linksmų Žiemos Švenčių Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Visiems Draugams ir Kostumeriams

MACKE REALTY CO.
K. J. MAČIUKAS
2439 W. 69th St. Tel. Prospect 6-3140

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Kostumeriams ir Draugams

K. JAKUS

Kostumeriškas Siuvėjas
Valom ir Prosinam

10302 So. Michigan Ave. Tel. Pullman 5-8420

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Kostumeriams ir Draugams

BORCHERT AND COMPANY
Building Contractors

GEO. BORCHERTAS, Sav.

10546 S. Artesian Ave. Tel. Cedarcrest 3-1739

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Kostumeriams ir Draugams

ROSELAND RADIO LABORATORY
TELEVISION

RADIO SALES AND SERVICE
Public Address System Rented

Phone Pullman 5-9495 10814 S. Michigan Av.
F. ŠATKAUSKAS, sav.

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linki

VISIEMS SKOLINTOJAMS
— IR —
TAUPYTOJAMS!

UNIVERSAL SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1739 SO. HALSTED STREET

Įsitemykite, kad mes dar mokame 3%

LIETUVIŠKOS KNYGOS KRYŽIAUS KELIAI

(Tėsinys iš 6-to pusl.)

gos — žiūri į tave savo viršeliais, su parašais, kita ir su kokių paveiksluku. Ir poezija ir proza. Vis originalūs kūriniai. Vertimų čia nėra: jie ant kito stalo..." (Laisvė, nr. 201)

Taigi, balansas kiekvieną lietuviškos knygos mėgėją veikia triuškinančiai: per ketverius metus išleista vos tryliką gražinės literatūros veikalų... Tačiau susipažinkime su tarybinių rašytojų naujaisiais raštais: Mažvydo "Catechismusa prasty Szadey," Zemaitės "Raštai" lietuvių ir rusų kalba, Mykolaičio-Putino "Altorių šešėlyje," J. Marcinkevičiaus "Benjaminas Kordušas," Lazdynų Pelėdos "Ir pražuvo kaip sapnas," Vienuolio "Kryžkelės," Jovaro eilių ir dainų rinkinys, Maironio "Pavasario balsai" — reformuoti išimant sovietams nepageidaujamus pėsmus... Nežinia ar verkti ar juoktis — iš trylikos knygų devynios priklauso (komunistiškai tariant) fašistinė. kūrėbai — jos visos sukurtos tada, kai dar lygiaisiais Lietuvos laukais nevažinėjo sovietiniai tankai ir lietuvis rašytojas nepažino enkavedistinio bizūno... Kur gi toji išliaupsintoji naujoji literatūra — socialistinė turiniu ir tautinė forma?...

Reportažo autorius, susizavėjęs "naujaisiais" tarybinių rašytojų laimėjimais, atsidūsta: "Labai norėjosi susipažinti su 'Kryžkelėmis,' bet dabar negalima — po stiklais. Reikės palūkėti..." (Laisvė, nr. 201) Pirmoji premijuotoji šio romano laida, rodos, išleista 1930 m. Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukakties proga. Per septyniolika su viršum metų drg. J. K. neturėjo laiko parsisiųsdinti ją iš Lietuvos, o gal nenorėjo, nes tada ši knyga buvo "fašistinė." išleista nepriklausomoj Lietuvoj...

Tačiau eikime prie tų keturių naujosios literatūros veikalų: Ant. Venclovos "Obelis kur augalota," eilės, Salomėjos Neries "Poezija," Montvilos eilėraščių rinkinukas ir Churgino "Ugnis" — taipogi poezija. Tai ir viskas... Tame pačiame laikotarpyje mūsų tremties rašytojai, būdami skurdžiausiose sąlygose, išleido gerą puskaip naujų grožinės literatūros veikalų...

Kas brangiau — tėvynė ar laisvė?

Toliau parodėlyje seka visa eilė vertimų — daugiausia iš rusų kalbos, bet jie mūsų jau nedomina, nes gi raudonojo curo pavergtoje Lietuvoje vertimai yra tapę kasdienine duona. Prieita iki tokių kūrėjų, kad net tariamieji lietuviški tarybiniai laikraščiai verstinių straipsnių dėka kartais yra tikros rusiškių kopijos...

Ljūdnas grožinės tarybinės literatūros balansas verčia rimtai susimąstyti. Tikėkime — parodėlyje išstatyti nevisi kūriniai, bet šiaip ar taip jie sudaro didesniąją dalį. Jeigu jau tarybinės knygos parodėlyje remiama senuoju — netarybiniu kapitalu, matyt, tarybinė literatūra nelabai teprigyja lietuvių kūrėjo širdyje.

NKVD prievartaujami dabartinės sovietų okupuotos Lietuvos rašytojai turi tai, ką mūsų tremties kūrėjai prarado išvažiuodami iš Lietuvos — savo gimtąją žemę po kojomis. Tačiau jie neturi antro nemažiau svarbaus kūrėbai prado — laisvės, ko nepasigendama tremtyje. Tėvynę rašytojas kaip balta gėlė gali nešioti savo širdyje ir kurti jos nenublankstančio paveikslą šešėlyje. Tuo tarpu be laisvės neįmanoma jokia kūryba.

Primestinė, iš anksto policinių organų suplanuotos temos žūdo kūrėją, iš jo darydamos amalininką, tiesa, kartais igytsios technikos dėka visai tobu-

lai atliekantį užsakymus. Bet... neužmirškime — amatininkais gali būti batsiuviai, siuvėjai, staliai... Jais niekada nebus tikrasis kūrėjas. Patekęs į amatininkų — rašytojų artele, jis menkėja ir neišvengiamai žūsta, kas, be abejo, atsiliepia ir į jo kuriamą literatūrą. Geriausias pavyzdys — ši tarybinės knygos parodėlyje su keturiom naujom grožinės literatūros knygom...

Klaidingu keliu

Tame pačiame "Laisvės" numeryje drg. J. Šimkus karingu mostu patiekia pradedančiųjų rašytojų "avangardą" su neišvengiama sovietinei propagandai išvada — dabar kitaip, kaip kad anoj — buvusioj Lietuvoj, nes netrūksta pradedančiųjų rašytojų ir jiems visur yra atviros durys. Tiesa, tikra tiesa — anais nepriklausomos Lietuvos laikais

tapti rašytoju reikėjo daug darbo ir didelių gabumų, betgi tuo buvo apsisvaloma nuo pelų, atseit tų, kurie tokių davinų neturėdavo.

Drg. J. Šimkaus išvardintą pradedančiųjų rašytojų avangardą, atrodo, reikėtų pakrikštyti "rašytojų ariergardu," nes čia pat pateikiamos eilėraščių ištraukos liudija visišką anų "rašytojų" nesugebėjimą. Ar nejuokinga — pas mus, tremtyje, Vokietijos D. P. stovyklose buvo kilęs tikras karas su taip vadinamais gramafonais. Kritikai vedė kryžiaus žygį vardan lietuviškos knygos meninio lygio. Tarybinėje santvarkoje tokie dalykai nesvarbu. Nerūpi jie ir drg. J. Šimkui, nors anie mūsų tremties grafomanai, palyginus juos su Šimkaus rašytojų avangardu, aukštesni visa galva. Jam daugiau rūpi tematika. Ir, reikia pasakyti, šioje srityje pasiekta tikrai nuostabių dalykų. Pavyzdžiui, Lietuvoje

(Tėsinys 8-ame pusl.)

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Kostumeriams ir Draugams

FRANK MICKAS

Kostumeriškas Siuvėjas

Valom ir Prosinam.

4146 ARCHER AVENUE

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Kostumeriams ir Visiems Lietuviams

FOLK COAL COMPANY

"Your Neighborhood Fuel Merchant since 1907"

2219 W. 69th Street

PProspect 6-0224

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Visiems Mūsų Draugams Lietuviams Ir Kostumeriams

The **Exchange National Bank**

of CHICAGO

130 SOUTH LA SALLE STREET

NARYS FEDERAL DEPOSIT INSURANCE CORPORATION IR FEDERAL RESERVE SYSTEM

LINKSMŲ KALĖDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ LINKIME DRAUGAMS IR VISIEMS LIETUVIAMS

O'Malley & McKay, Inc.

GENERAL INSURANCE AGENTS

Reikalaukit savo atstovo arba brokerio apdrausti savo namą, rakandus arba kitokias brangenybes mūsų įstaiigoje. Mes esame Pirmos Rūšies nariai The Chicago Board of Underwriters.

222 West Adams Street

Telephone Central 6-5208

Room 1548-54

Linksmų Žiemos Švenčių—KALEDŲ

Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

GUST. STAKAUSKAS TAVERN

Degtinė, Vynas, Alus ir Mandagus pa'arnavimas dėl visu.

4630 S. Marshfield Av. Tel. YARDS 7-0171

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Visiems Draugams ir Kostumeriams Linki

JOS. & ONAS TAVERN

Joseph ir Ona Povilaičiai, Sav.

3559 S. Union Ave. Tel. Yards 7-3545

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime draugams ir visiems lietuviams

ZOLP'S MILLWORK SYLVESTRAS ir MARIE ZOLP, Sav.

3554 So. Halsted St. Tel. Yards 7-2576

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ Linkime Draugams ir Visiems Lietuviams

INTER-NATIONAL LIQUOR CO., Inc. WHOLESALERS-DISTRIBUTORS

6246 SO. CALIFORNIA AVE. All Phones Republic 7-1538

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Visiems Mūsų Kostumeriams ir Rėmėjams

S. LERNER AND SONS

Quality Groceries, Fruits and Vegetable

3400-02 South Halsted Street Tel. YARDS 7-3505

Lietuviškos Knygos Kryžiaus Keliai

(Tęsinsys iš 7-to pusl.)

augantiems mažiems E. Mielaišis jau kala tokias mintis: "Šiandien nutarė Sigutė: —Nors esu labai mažutė — Traktoriste noriu būti" (L. nr. 203). Charakteringa, kad šios eilutės ir visa knygelė skirama tokiems pipirams palašmintame amžiuje, kada jiems visiškai nerūpi mašinų ir traktorių stočių punktai, nei jų pasirošimas pasvarinei sėjai. Tarybinei literatūrai logika nesvarbu.

Arba štai — vėl naujas šedevras — Juozas Macevičius atranda vieną kraują ir vieną širdį tarp Lietuvos okupantų ir jų priespaudą kenčiančio lietuvio: "Sūnų Donbaso ir nuo Maskvos sienų, Ir Lietuvos duktės nuo Zarasų žydrių — Viena širdis ir kraujas vienas — Tas pats gyvenimas didvyriškų arų." (L. nr. 203).

Kam tokios mintys tarnauja ir kieno iniciatyva jos atsidūrė pradedančio poeto kūryboj per daug jau aišku. Ar gali būti tas pats gyvenimas, kada vieni kaip piktos žiurkės graužia mūsų savistovaus gyvenimo pamatus, o antrieji — užkalnuose vagonuose važiuoja į Sibirą mirties pasitikti, kai tremtyje esančių žmonos prievarta verčiamos ištekti už anų "sūnų nuo Donbaso ir nuo Maskvos sienų..."

Pasekime naujųjų poetų puoselėjamas temas: Komjaunimo bilietas, Sveikinimas raudonajai gurguolei, Tik viena tiesa — bolševikų... Tai naujoji raudonojo caro sovietinė literatūra, kuri pagal jo apskaičiavimus NKVD teroro pagalba turėtų

pakeisti lietuvišką — naujos stacijos lietuviškos knygos kryžiaus keliuose...

Žodis lietuviškai knygai

Atšventėme keturių šimtų metų sukaktį nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo — šiapus ir anapus geležinės uždangos. Pasaulyje esama tragiškų dalykų: kartais ir buidelis švenčia savo aukos gimimo dieną, nors netolimoje atei-tyje yra numatęs užnerti jai kilpą ant kaklo... Sovietiniai Lietuvos okupantai, kurie šiuo metu yra pikčiausi lietuviškos knygos prieštai, jos keturių šimtų metų proga skulptoriui Rimšai įsakė nukaldinti medalį...

Tremtyje, už Lietuvos ribų, si sukaktis buvo paminėta ne medaliais, bet visa eile naujų veikalų. Tai patį gražiausia do-

vana lietuviškai knygai, antra kartą istorijos raidoje einančiai sunkius kryžiaus kelius ir didvyriškai kovojančiai dėl savo, o tuo pačiu ir visos mūsų tautos laisvos egzistencijos.

Tremtyje esantieji rašytojai turėtų įsąmoninti atsakomybę, kurį jiems uždeda mūsų tautos likiminė kova. Jie šiandien yra naujieji knygnešiai, budintieji lietuviškosios knygos sargyboje, nes jų kolegos anapus geležinės uždangos, prievartaujami ir ujami raudonojo okupanto bizūno, negali atsidėti lietuviškosios knygos kūrybai. Taigi, vardan mūsų brangios tėvynės beliekia tvirčiau paimti plunksną į rankas ir kurti, kurti, kurti — kur mus tremtinio dalia benubloksčių. Knygnešis negali pasiduoti sunkioms gyvenimo sąlygoms ar savo fiziniui nuovargiui...

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Visiems Kostumeriams ir Draugams

MIKSIS HARDWARE

Paints, Glass, Plumbing Supplies and Housing Goods—Floor Sanders Rented

3990 Archer Ave. Tel. Lafayette 3-4756

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkiu Visiems Savo Draugams ir Kostumeriams

JAMES GRUBAS

HOTELIO SAVININKAS

1533 Milwaukee Ave. Tel. Humboldt 6-9668

LINKSMŲ ŽIEMOS ŠVENČIŲ—KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ

visiems draugams, pažįstamiems ir visiems geros va- lios lietuviams, kur jie bebūtu.

KAROLIS POŽELA

KARL POJELLO

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Visiems Savo Draugams ir Kostumeriams

ARCHER LAUNDRY CO.

3867 SO. ARCHER AVE. Lafayette 9211 Suburban Enterprise 6060

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkime Draugams ir Kostumeriams

Continental Savings and Loan Ass'n.

V. P. Pierzynski, Sekr.

4559 So. Paulina St. Tel. Yards 7-0145

LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ Draugams ir Kostumeriams

EAGLE RESTAURANT

Alex Povilaitis and John Yeruskis Savininkai

1745 SO. HALSTED STREET Phone Seeley 3-9453

Linksmų Kalėdų ir Laimingų Naujų Metų Linkiu Kostumeriams ir Draugams

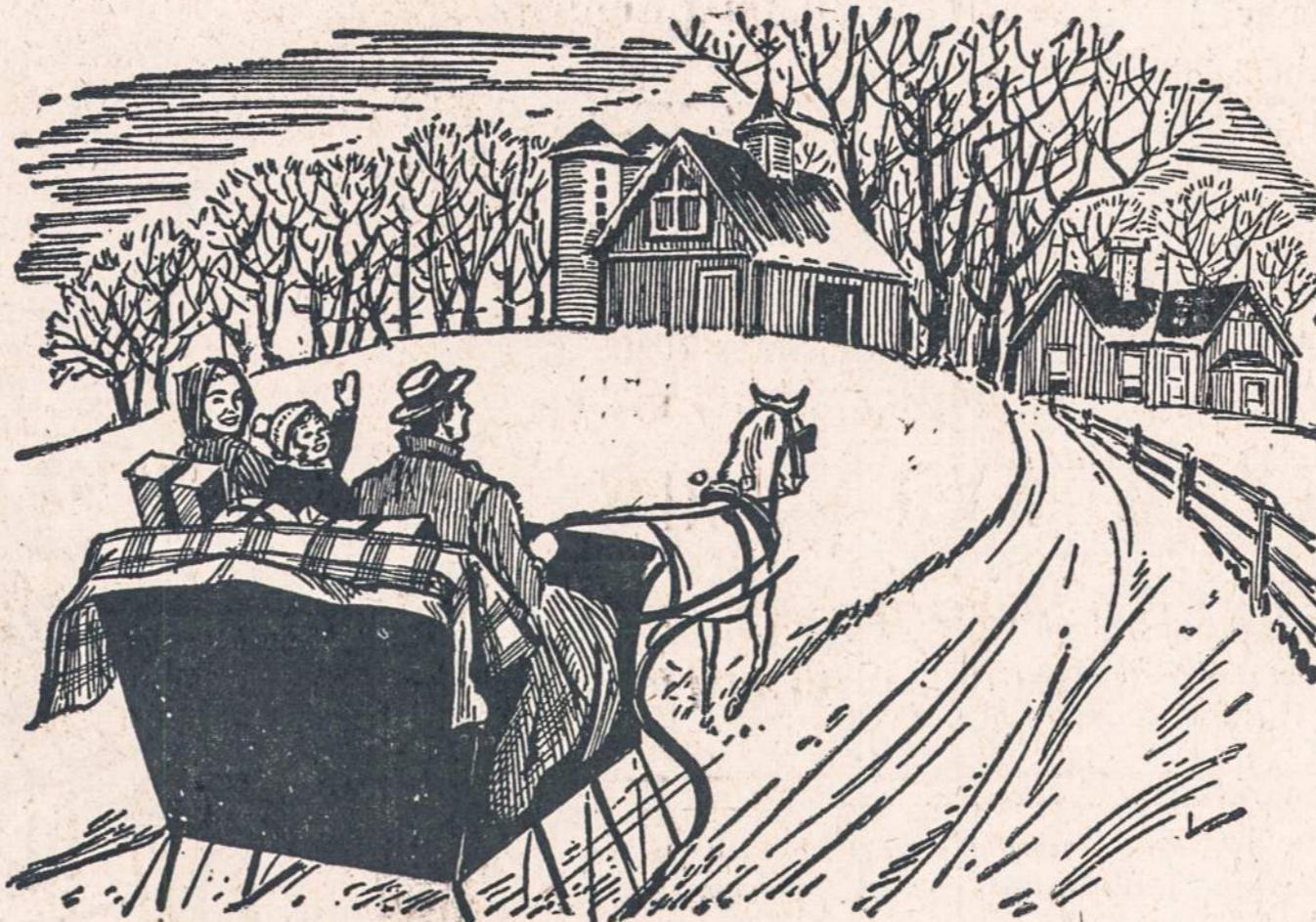

S. GALZIN

BUČERNĖ IR GROSERNĖ

857 W. 50th St. Tel. Boulevard 8-4514

"TAIKA ŽEMĖJE — RAMYBĖ ŽMONĖMS" LINKSMŲ KALEDŲ IR LAIMINGŲ NAUJŲ METŲ DRAUGAMS IR KOSTUMERIAMS

CZERWIEC LUMBER CO.

3 DIDELI LENTŲ-MEDŽIO SANDELIAI

9000 SOUTH CHICAGO AVE. Opposite Bessmer Park in South Chicago. 3700 S. WESTERN AVE. AT ARCHER AVE. 4655 W. NORTH AVE. NEAR CICERO AVE. TEL. SAGINAW 1- 0202 TEL. VIRGINIA 7- 0456 TEL. BELMONT 5- 9400